

УДК 378.01(075.8)

**О.О. Вершков, к.т.н, доцент, О.М. Леженкін, д.т.н, професор,
А.П. Чаплінський, ст. викладач.**

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ВІДНОШЕННЯ ДО ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ТАКТ

Анотація. Розглядаються питання уміння управляти розумовою діяльністю студентів, організовувати їхню самостійну роботу й самовиховання, як відповідальне й складне завдання викладача, дослідження професіоналізму та майстерності викладачів вищої школи.

Ключові слова: особистість студента, педагогічний такт, професіоналізм викладача

Постановка проблеми. Для успішної діяльності викладача визначальне значення мають термінальні здатності, тому що саме вони забезпечують конкурентоздатність щодо інших учителів, оскільки для досягнення, уміння передавати знання, дохідливо викладати матеріал, контролювати й оцінювати результати праці тих, яких навчають, уміння формувати навички, якості студентів, ураховувати індивідуальні й інші їхні особливості; уміння управляти розумовою діяльністю студентів, організовувати їхню самостійну роботу й самовиховання; уміння володіти собою, своїм психічним станом, зовнішнім вираженням емоцій і почуттів - викладач повинен проявляти педагогічний такт [1,2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення проблеми впливу викладача ЗВО на розвиток особистості студента здійснено у наукових доробках О.Бондаревської, В.Гриньової, І.Ісаєва, А.Капської, І.Козубовської, Л.Міщик, В.Марєєва, В. Поліщук, В. Сластьоніна [3-5].

Формулювання цілей статті. Розглянути питання уміння управляти розумовою діяльністю студентів, організовувати їхню самостійну роботу й самовиховання, як відповідальне й складне завдання викладача.

Виклад основного матеріалу досліджень. Відомо, що з 17 до 23 років (переважно студентський вік) настає фізична, моральна, розумова й волява зрілість, завершується формування спрямованості особистості й характеру людини. Із цього, мабуть, яке відповідальне й складне завдання стає перед викладачами вищої школи, які в силу відомих обставин, в основному інженери, не мають необхідних знань по педагогіці й психології.

Увага викладача акцентується на двох питаннях: відношення до особистості студента та педагогічний такт. Існує два основних типи оцінних відносин до особистості: негативна й гіпернегативна; позитивна й гіперпозитивна. Практика показує, що негативно - оцінне відношення до

особистості студента шкідливо, особливо у викладанні на перших курсах, підриває в ньому віру у свої сили, штовхає на нечесні вчинки, озлобляє, інші - гублять активність, інтерес до досліджуваного предмета.

У педагогічній практиці по кресленню й нарисній геометрії в першому й наступному семестрах широке застосування знаходить негативна оцінка (коли негативно оцінюється яке-небудь один прояв у діяльності студент-котре потрібно усунути). Але така оцінка повинна бути обґрунтована й справедлива. До перших студентських робіт потрібно ставитися з особливою обережністю, щоб не придушити ініціативу й інтерес першокурсників до роботи. Сутність наявних помилок пояснити так, щоб студент сам усвідомив необхідність їхнього усунення [6-9].

Позитивно - оцінне відношення до особистості студента в умовах першого семестру, особливо при вивченні креслення, приносить, як правило, позитивні результати. Таке відношення у важкий період прилучення особистості до нової форми навчального процесу, багато в чому відрізняється від середнього навчального закладу, активізує студентів і вселяє віру у власні сили: Основною рушійною силою в розвитку ініціативи особистості є таке оцінне відношення, коли сполучаються глибоку повагу з необхідною вимогливістю, з обліком індивідуальних і вікових особливостей [10-12].

Гіперпозитивне відношення - захвалювання, у застосуванні до здатних студентів, може робити як негативне, так і позитивний вплив. Це залежить від індивідуальних особливостей особистості - в одних з'являється лінь, зазнайство, а в інших, навпаки - посилена працездатність і ще більший інтерес до досліджуваного предмета. Гіперпозитивне відношення застосовне й до студентів, не впевнених у своїх силах, що не вивчали креслення в школах, що приїхала із сільської місцевості, які, незважаючи на старання й свідоме відношення до навчання, не в силах у короткий строк засвоїти весь потік нової інформації. Однак тут необхідна вимогливість, що може бути виражена в різній формі й тому робить різний вплив. Форма й зміст вимог залежать від педагогічного такту (розуміється продумана система відносини педагога до студента). Що зажадати і як зажадати, повинне розглядатися у зв'язку з індивідуальністю студента й обліком навколишнього оточення.

Важливою властивістю педагогічної діяльності є опір «синдрому емоційного згоряння» або психофізіологічного виснаження, їх поділяють по ознакам цього синдрому: 1) виснаження, утом; 2) психосоматичні ускладнення; 3) безсоння; 4) негативна установка до клієнтів; 5) негативна установка до роботи; 6) зневага виконанням своїх обов'язків; 7) збільшення прийому психостимуляторів (тютюн, кава, алкоголь, ліки); 8) зменшення апетиту або переїдання; 9) негативна самооцінка; 10) посилення агресивності (дратівливості, гнєвливості, напруженості); 11) посилення пасивності (цинізм, песимізм, безнадійність, апатія); 12) почуття провини. Останній симптом властивий тільки людям, у силу професії інтенсивно взаємодіючим з іншими людьми. При цьому «синдром емоційного згоряння» позначається сильніше у вчителів, що проявляють професійну непридатність. Якість опірності розвитку

цього дійсно суб'єктного синдрому (тому що він розвивається в процесі й результаті діяльності) визначається індивідуальними психофізіологічними й психологічними особливостями, які значною мірою обумовлюють і сам синдром згоряння.

При психодіагностиці педагогів необхідно враховувати їхню спеціалізацію, тому що від її залежить переважне значення термінальних або інструментальних здатностей. Для вихователів і вчителів вищої школи вирішальне значення мають інструментальні здатності, оскільки вони забезпечують емоційну ідентифікацію викладача зі студентом, особистісний ріст викладача (його конкуренцію із самим собою) і виражаються в стилі педагогічної діяльності, орієнтованому на розвиток особистості.

Педагогічна професія визначається наступними якостями людини: стійко гарним самопочуттям у ході роботи з людьми, потребою в спілкуванні, здатністю подумки ставити себе на місце іншої людини, здатністю швидко розуміти наміру, помисли, настрої інших людей, здатністю швидко розбиратися у взаєминах людей, здатністю добре пам'ятати, тримати в розумі знання про особисті якості багатьох різних людей, і так далі.

Оборотна увага на відносини, що складаються на заняттях між викладачами й студентами. Ці відносини створюють сприятливий мікроклімат практичного заняття або лекції. Спокійний, рівний тон у спілкуванні зі студентами створює атмосферу повного розташування, доброзичливості, сприяє напруженій і захопленій роботі студентів. Постійне понукання студентів дратівливість, нервозність заважають цьому. «У такого викладача немає бажання вчитися», - говорять студенти.

Не можна забувати слова педагога А.С. Макаренка, що педагог має право на гнів, але він не повинен бути сухим, що дає повчання. Він не має права допускати грубі педагогічні промахи, у силу чого зобов'язаний постійно контролювати свої дії, поведіння [13,14]. У той же час А.С. Макаренко велике значення надавав умінню педагога «читати на особі вихованця, угадувати в ньому багато ознак щиросердечних рухів, а також умінню управляти своїм голосом і своєю особою».

Здавна сформувалося два основних типи викладачів вищої школи. Перший - гуманіст, людина широкої душі й широких знань, здатний запалити юнацтво, захопити його високим моральним прикладом. Другий - сухий і байдужий до людей інформатор, що не любить нікого й нічого, крім себе. Кожна епоха формує свій тип ученого, свій тип студента й визначає стиль їхніх взаємин.

Здатний педагог знає предмет не тільки в обсязі навчального курсу, а значно ширше й глибше, постійно стежить за відкриттями у своїй науці, абсолютно вільно володіє матеріалом, проявляє до нього великий інтерес, веде хоча б дуже скромну дослідницьку роботу.

Самим надійним шляхом удосконалювання педагогічної майстерності викладача вищої школи є дидактичне осмислення свого викладацького досвіду й звертання до дидактики як області знань, що є основним орієнтиром у

питаннях навчання у вищій школі. Необхідно ще раз підкреслити, що в дидактику розглядаються найбільш загальні питання. Справа викладача вищої школи - глибоко осмислювати їх і творчо використати в конструюванні своєї викладацької діяльності.

Дидактичні знання допомагають викладачеві аналізувати залежності, що обумовлюють хід і результати процесу навчання, установлювати на цій основі закономірності, що діють у сфері навчання, вибирати методи, організаційні форми й засоби навчання, найбільш ефективні для здійснення якісної підготовки фахівців.

Якими якостями повинен володіти викладач вищої школи? Їх багато, але головне: уміння розуміти неповторність кожної людської долі, довіра до молоді, розуміння молодості, стругаючи доброта й почуття відповідальності за кожного студента. Тому колективи викладачів вузів необхідно формувати з тих, хто має тягу до науки й покликання до педагогічної діяльності.

Авторитет викладача визначається не тільки формою його відносини до студентів, але й самим відношенням до дорученого йому відповідальній справі в цілому. І все-таки, коли б студенти не говорили про позитивні якості викладача, завжди на одне з перших місць ставиться: справедливість, людяність, знання й любов до своєї справи. Вся діяльність вищої школи, етика взаємин викладачів і студентів повинні бути підлеглі завданню виховання грамотного, широко ерудованого фахівця з високою моральністю.

Висновки. Для успішної діяльності викладача визначальне значення мають термінальні здатності, тому що саме вони забезпечують їхню конкурентноздатність щодо інших викладачів, оскільки для досягнення більше високих результатів у навчанні в порівнянні зі своїми колегами вони, опираючись на свою уяву, винаходять нові, ефективні форми, засоби, методи навчання, що знаходить своє вираження в стилі педагогічної діяльності, орієнтованому на результативність.

Список використаних джерел.

1. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 тт. Київ: «Рад. школа», 1976. Т. 2. С. 600–601
2. Кюрчев В.М. Організаційні форми дистанційного навчання і специфіка їх застосування в ТДАТУ. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2020. Вип. 23. С. 144–151.
3. Педагогіка й психологія вищої школи. Серія “Підручники, навчальні посібники”. Ростову – на -Дону: “Фенікс”, 1998.
4. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. Рождение гражданина. Письма к сыну. : Рад. Шк., 1985. 557 с.
5. Основы педагогического мастерства. Под ред. И.А. Зязюна. Киев: Вища школа, 1987
6. Івженко О.В., Пихтєєва І.В., Антонова Г.В. Методика вивчення нарисної геометрії із застосуванням нової навчальної технології. Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації: матер.

Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (Мелітополь, 27-29 травня 2020р.). Мелітополь: ТДАТУ, 2020. С.380-385

7. Балл Г. О. Про психологічні засади формування готовності до професійної праці: психолого-педагогічні проблеми професійної освіти / Під редакцією І.Я. Зязюня. К., 1994. 384 с.

8. Бондар В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. К.: Вересень, 1996. 129 с.

9. Болтянська Н.І. Інноваційний університет як інструмент інтеграції України в європейський освітній і науковий простір. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2020. Вип. 23. С. 116–121.

10. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. Посіб. К.: Знання, 2005 486 с.

11. Болтянський О.В., Болтянська Н.І. Застосування інноваційних технологій при викладанні у сучасному вищому навчальному закладі, як фактору формування професійних компетентностей майбутніх фахівців Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2017. Вип. 20. С. 39–42.

12. Спірінцев В.В., Мацулевич О.Є., Холодник Ю.В, Чаплінський А.П. Застосування графічного редактора archi cad при вивченні дисципліни «Комп'ютерне проектування простору інженерних споруд». Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації: матер. Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (Мелітополь, 27-29 травня 2020р.). Мелітополь: ТДАТУ, 2020. С.257-261

13. Івженко О.В., Пихтєєва І.В., Антонова Г.В. Методика складання та розв'язання задач з нарисної геометрії. Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації: матер. Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (Мелітополь, 27-29 травня 2020р.). Мелітополь: ТДАТУ, 2020. С.287-291

14. Щербина В.М., Холодняк Ю.В., Івженко О.В. Впровадження комп'ютерної графіки в навчальний процес при підготовці фахівців інженерних спеціальностей. Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації: матер. Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (Мелітополь, 27-29 травня 2020р.). Мелітополь: ТДАТУ, 2020. С. 247-251.

Vershkov O., Lezhenkin O., Chaplinskyi A. Relationship to student's personality and pedagogical tact

Summary. The issues of ability to manage mental activity of students, organize their independent work and self-assessment of the responsible and complex task of the teacher, research of professionalism and skill of teachers of higher education.

Keywords: Student personality, pedagogical tact, teacher professionalism